



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 545/2023-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Milan Chovanec s. r. o., Vojtecha Tvrdeho 17, Žilina, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 7Cdo/263/2020 z 31. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 28. júna 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom podľa čl. 46 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Požaduje tiež náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Skutkové východiská

2. Okresný súd Košice I (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom z 21. júna 2018 žalovanej – Slovenskej republike, zastúpenej Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky, uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľovi 30 000 eur, žalovanej – Slovenskej republike, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľovi 30 000 eur. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a sťažovateľovi priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %. V odôvodnení konštatoval, že predmetom konania po čiastočnom zrušení rozsudku

okresného súdu z 30. septembra 2015 je náhrada škody z titulu nezákonného rozhodnutia vo výške 50 000 eur a nezákonnej väzby vo výške 50 000 eur uplatnená sťažovateľom v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“). Právo na náhradu škody z titulu nezákonnej väzby vzniklo sťažovateľovi podľa § 8 ods. 5 písm. b) zákona č. 514/2003 Z. z., keďže sťažovateľ bol vo väzbe od 7. apríla 2006 do 2. mája 2006, pričom bol rozsudkom súdu, ktorý nadobudol právoplatnosť 6. septembra 2009, oslobodený spod obžaloby. Nezákonným rozhodnutím v danej veci bolo uznesenie o začatí stíhania sťažovateľa zo 7. apríla 2006, nezákonné rozhodnutie o väzbe bolo vydané 7. apríla 2006, t. j. vydané pred účinnosťou zákona č. 412/2012 Z. z. (1. januára 2013), preto nie je prípustná aplikácia § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení zákona č. 412/2012 Z. z., ktorý stanovil limit nemajetkovej ujmy. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že v dôsledku celého trestného stíhania, ako aj výkonu väzby sťažovateľ utrpel ujmu v osobnom, rodinnom a pracovnom živote.

3. Proti rozsudku okresného súdu z 21. júna 2018, s výnimkou zamietavého výroku, podala žalovaná odvolanie. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 26. mája 2020 zmenil rozsudok okresného súdu 21. júna 2018 v napadnutej časti tak, že žalovaná je povinná zaplatiť sťažovateľovi 15 000 eur a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Krajský súd konštatoval, že aj keď nebol viazaný § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2013 (väzba vykonaná od 7. apríla 2006 do 2. mája 2006, trestné stíhanie vedené od 7. apríla 2006 do 6. októbra 2009), pri priznaní nemajetkovej ujmy posudzoval, či sú v danom prípade dané dôvody na priznanie náhrady, ktorá prekračuje stanovený limit. Vzhľadom na ustálenú súdnu prax prihliadal aj na výšku odškodnenia poskytovanú na základe iných hmotnoprávných predpisov, pričom sa ale neobmedzil na mechanické porovnávanie odškodňovania iných prípadov upravených v iných právnych normách. Vychádzal pritom z úvahy, že nemajetková ujma sťažovateľa nie je väčšia v porovnaní so smrteľným následkom trestného činu, resp. morálnou škodou spôsobenou trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania. Náhradu za nezákonné rozhodnutie nemožno oddeliť od náhrady za väzbu, naopak, je potrebné ich posudzovať spoločne, keďže nie je možné oddeliť následky, ktoré boli nimi spôsobené. Krajský súd argumentoval, že nebola preukázaná priama príčinná súvislosť medzi ukončením pracovného pomeru sťažovateľa, jeho nezamestnanosťou ani prípadným následným neúspechom pri pokusoch o uplatnenie sa na iných pracovných pozíciách. Vo vzťahu k sťažovateľom tvrdeným následkom v spoločenskom prostredí zohľadnil výsledky vykonaného dokazovania o jeho účasti vo voľbách za poslanca obce v roku 2010 a starostu obce v roku 2014, kde bol sťažovateľ úspešný, čo osvedčuje, že predmetné trestné stíhanie a väzba nespôsobili takú ujmu v nazeraní spoločnosti na osobu sťažovateľa, ktorá by mu zabránila byť úspešný pri takejto významnej aktivite. Rovnaké ako sťažovateľom tvrdené následky mohli vyvolať aj jeho predchádzajúce trestné stíhanie a predchádzajúca väzba v rokoch 2003 až 2004, ktorá trvala až 9 mesiacov. Manželstvo sťažovateľa dosiaľ trvá, nebol podaný návrh na rozvod manželstva a pri rodinných vzťahoch bolo opätovne potrebné zohľadniť aj existenciu ďalších trestných konaní a inej väzby, ktorá predchádzala a bola oveľa dlhšia. Krajský súd po zohľadnení povahy trestnej veci, dĺžky trestného stíhania a väzby a preukázaných následkov zásahu do osobnostnej sféry sťažovateľa považoval za primeranú a zodpovedajúcu všeobecnej predstave o spravodlivosti nemajetkovú ujmu v sume 15 000 eur

(pozostávajúcu z náhrady za väzbu vo výške 5 000 eur a za nezákonné rozhodnutie vo výške 10 000 eur).

4. Proti rozsudku krajského súdu podal dovolanie sťažovateľ [podľa § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) a § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) aj žalovaná [v časti, v ktorej bola sťažovateľovi priznaná náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 15 000 eur, a to podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP]. Najvyšší súd napadnutým uznesením z 31. marca 2022 dovolanie sťažovateľa a dovolanie žalovanej odmietol.

5. Najvyšší súd vo vzťahu k dovolaniu sťažovateľa podanému podľa § 420 písm. f) CSP konštatoval, že sťažovateľ dovolanie odôvodnil (iba) absenciou riadneho odôvodnenia rozsudku krajského súdu, jeho nepredvídateľnosťou a svojvoľnosťou. Najvyšší súd namietaný dôvod zmätočnosti už na prvý pohľad nezistil, a teda uvedená dovolacia námietka nie je prípustná.

6. Sťažovateľ v rámci podaného dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP namietal nesprávne právne posúdenie v podstate rovnakej otázky, akú formulovala žalovaná (súvisiacej s určením primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy), avšak v opačnom garde. Sťažovateľ považoval priznanú sumu za nízku, poukazujúc na to, že krajský súd sa nemal riadiť kritériami uvedenými v § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení neskorších predpisov, keďže tieto v rozhodnom čase neplatili, poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/262/2015, tiež namietal, že krajský súd sa nevyrovnal s dovolacími rozhodnutiami, ktoré priznávali podstatne vyššie sumy nemajetkovej ujmy (napr. č. k. 2MCdo/2/2017, č. k. 1Cdo/133/2018). K dovolaniu sťažovateľa podanému podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP najvyšší súd upriamil pozornosť na skutočnosť, že krajský súd priamo neaplikoval na vec ustanovenia § 17 ods. 3 a 4 CSP (ide o zjavnú chybu najvyššieho súdu v písaní, správne malo byť namiesto „CSP“ uvedené „zákona č. 514/2003 Z. z.“, pozn.), pričom pripustil existenciu dôvodov na priznanie náhrady, ktorá prekračuje stanovený limit 50-násobku minimálnej mzdy. K námietke, že krajský súd sa nevyrovnal s rozhodnutiami dovolacieho súdu priznávajúcimi vyššie náhrady nemajetkovej ujmy, najvyšší súd uviedol, že výška náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím (vedením trestného stíhania a väzbu) je vždy závislá od výsledku posúdenia individuálnych, jedinečných skutkových okolností každej prejednávanej veci, ktoré sú nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach. Preto prípustnosť dovolania sťažovateľa z § 421 ods. 1 písm. c) CSP nevyplýva.

7. Sťažovateľ dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) alternatívne b) CSP odôvodnil nesprávnym vypustením pôvodného žalovaného 1/ (Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky) a nerozhodnutím o jeho nároku samostatným výrokom o nemajetkovej ujme za väzbu a samostatným výrokom o nemajetkovej ujme za trestné stíhanie. Argumentáciu sťažovateľa v tomto smere najvyšší súd nevyhodnotil ako opodstatnenú.

8. Najvyšší súd uzavrel, že výrok, ktorým krajský súd zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi 15 000 eur, nemá negatívny dopad na právne postavenie sťažovateľa, preto sťažovateľ nebol v zmysle § 424 CSP subjektívne oprávnený napadnúť dovolaním tento výrok rozsudku krajského súdu.

9. Najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľa a žalovanej podľa § 447 písm. c) CSP [dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP] a vo zvyšku podľa § 447 písm. f) CSP [dovolanie sťažovateľa podľa § 421 ods. 1 písm. a) alt. b) a c) CSP a dovolanie žalovanej podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP].

III.

Argumentácia sťažovateľa

10. Sťažovateľ namieta, že všeobecné súdy nerešpektovali ustálenú rozhodovaciu prax ústavného súdu, primárne nález č. k. III. ÚS 754/2016-42 z 24. januára 2017, v ktorom sa ústavný súd zaoberal otázkou primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Aplikácia právnych predpisov nebola správna, priznaná náhrada nemajetkovej ujmy je neadekvátne, v rozpore s požiadavkou spravodlivosti, nízka. Vo vzťahu k primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy poukázal na prax všeobecných súdov v Českej republike (napr. rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 30Cdo/2357/2010 z 11. januára 2012 uverejnený v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu Českej republiky, zošit č. 4/2012, pod R 52/2012).

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd, poukazujúc na svoju doterajšiu judikatúru, považuje za potrebné zdôrazniť, že otázka posúdenia, či sú splnené podmienky na uskutočnenie dovolacieho konania, patrí zásadne do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, t. j. najvyššieho súdu, a nie do právomoci ústavného súdu. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, sústavu ktorých završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96).

12. Za zjavne neopodstatnený návrh možno považovať návrh na začatie konania, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

13. Sťažovateľ v dovolaní v časti namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci krajským súdom prezentoval názor, že na jeho vec nie je možné aplikovať § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2009, resp. 1. januára 2013. Krajským súdom priznanú náhradu nemajetkovej ujmy (15 000 eur) sťažovateľ považuje za neprimerane nízku, krajskému súdu tiež vytkol, že sa nevyrovnal s judikatúrou najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho priznávajúcou podstatne vyššiu náhradu nemajetkovej ujmy.

14. Ústavný súd uvádza, že najvyšší súd v bode 19 napadnutého uznesenia poukázal na skutočnosť, že krajský súd explicitne uviedol, že § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z. z. priamo neaplikoval. Aj cez skoršiu judikatúru dospel k hornej hranici náhrady nemajetkovej ujmy, predstavujúcu 50-násobok minimálnej mzdy (v reáliách danej veci 14 800 eur). Na strane druhej uvedený strop nepovažoval krajský súd za konečný a pripustil existenciu dôvodov na priznanie náhrady, ktorá prekračuje stanovený limit, tieto však nezistil (argumentáciou uvedenou v bode 19 napadnutého uznesenia najvyšší súd reagoval na dovolanie žalovanej, uvedené však nič nemení na skutočnosti, že predmetné konštatovanie najvyššieho súdu sa vo všeobecnosti týka rozsudku krajského súdu pojednávajúceho o otázke posudzovania výšky náhrady nemajetkovej ujmy).

15. Najvyšší súd k poukazu sťažovateľa na rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 7Cdo/262/2015 konštatoval, že ním bolo zrušené odvolacie rozhodnutie z dôvodu, že odvolací súd nesprávne na vec

aplikoval § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z. z., hoci bola posudzovaná škoda, ktorá vznikla pred účinnosťou tohto zákonného ustanovenia. V dôsledku tohto postupu odvolací súd svojím rozhodnutím (bez akéhokoľvek bližšieho zdôvodnenia prečo) poprel navrhovateľovi princíp úplného odškodnenia na satisfakciu, neprípustne odňal navrhovateľovi už existujúce právo, a tým porušil aj zákaz retroaktivity. V okolnostiach teraz posudzovanej veci sťažovateľa na rozdiel od veci č. k. 7Cdo/262/2015 však krajský súd ako súd odvolací priamo neaplikoval na vec § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z. z., pričom pripustil existenciu dôvodov na priznanie náhrady, ktorá prekračuje stanovený limit 50-násobku minimálnej mzdy.

16. Ústavný súd konštatuje, že v prípade sťažovateľa všeobecné súdy zjavne neznížili náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu existencie formálne zakotvených zákonných limitov, ale v dôsledku zohľadnenia okolností veci (intenzita zásahu do pracovného a rodinného života sťažovateľa).

17. Pokiaľ sťažovateľ v ústavnej sťažnosti poukazuje na nález ústavného súdu č. k. III. ÚS 754/2016 a judikatúru súdov Českej republiky, ústavný súd konštatuje, že v náleze č. k. III. ÚS 754/2016 nepoprel potrebu brať zreteľ pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy na zahraničnú judikatúru, judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), zároveň však akcentoval nutnosť zohľadnenia životnej úrovne v jednotlivých štátoch a nemožnosť mechanického preberania judikatórnych záverov zahraničných súdov a ESLP. Primeranosť výšky náhrady nemajetkovej ujmy musí zohľadňovať vždy osobitné okolnosti prípadu, ktorých rozmanitosť nemožno vopred postihnúť.

18. Závery uznesenia najvyššieho súdu sa z uvedených hľadísk (iné sťažovateľ v dôvodoch ústavnej sťažnosti nenamieta) nejavia ako arbitrárne.

19. Ústavný súd pre úplnosť dodáva, že najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol, pretože (okrem iného) zistil, že nie sú naplnené predpoklady v zmysle § 421 ods. 1 CSP. Z uvedeného dôvodu sa najvyšší súd ani meritórne nevyjadroval k primeranosti sťažovateľovi priznanej náhrady nemajetkovej ujmy. V ústavnej sťažnosti sťažovateľ namieta práve neprimeranosť priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, nekritizuje vyhodnotenie jeho dovolania najvyšším súdom ako neprípustného. Otázkou primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy sa najvyšší súd vzhľadom na záver o neprípustnosti dovolania sťažovateľa ani nemohol zaoberať.

20. Ústavný súd dospel k záveru, že uznesenie najvyššieho súdu nemožno vyhodnotiť z pohľadu namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ako ústavnoprávne nekonformné.

21. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta aj porušenie práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy v nadväznosti na namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vychádzajúc zo záveru o ústavnej akceptovateľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu z pohľadu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, je zjavné, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy.

22. Ústavný súd konštatuje, že medzi namietaným porušením základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a 3 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a napadnutým uznesením najvyššieho súdu nie je súvislosť, ktorá by signalizovala porušenie označených práv a možnosť vyslovenia ich porušenia po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, a preto v tejto časti ústavnú

sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú.

23. K namietanému porušeniu práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru ústavný súd uvádza, že v zmysle doterajšej judikatúry ústavného súdu z čl. 13 dohovoru vyplýva pre fyzické osoby a právnické osoby procesné právo akcesorickej povahy mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom v prípade porušenia ostatných ľudských práv chránených dohovorom (III. ÚS 38/05, II. ÚS 99/2011, IV. ÚS 302/2020). Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd nedospel k záveru o porušení práva sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom porušenie iného práva podľa dohovoru sťažovateľ nenamietal, ústavnú sťažnosť bolo nutné odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde aj v časti namietaného porušenia čl. 13 dohovoru.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. októbra 2023

Robert Šorl
predseda senátu